

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק

אבדק"ק צאנז-קלויזענבורג זצוקללה"ה

גליון כ"ד

[תשפ"ה]

שנה מ"א

בסעודת ליל ש"ק פרשת צו תשד"מ

בתוה"ק וידבר ה' אל משה לאמר, צו את אהרן ואת בניו לאמר וגו'. ויל"ד באומרו לאמר שלכאורה שפת יתר הוא, שהרי חזר ואמר צו את אהרן וגו' לאמר. ובבעה"ט משה לאמר צו א'ת ס"ת תורה צוה אותם שיעסקו בתורה עכ"ל, ויל"ב מה שנרמז למפרע ולא בסדר ישר.

ונראה דהנה בודאי חשוב מאוד לימודו של הלומד תורה לשמה המכוין לאמיתה של תורה, אמנם גם זה שמפלפל בחידודה של תורה אף שאינו יורד לעומקן של דברים על אמיתתן, גם כן חשוב ומקובל ומרוצה קמי שמיא, וקוב"ה חדי בפלפולי דאורייתא. ולזה נרמז כאן תורה למפרע, ולהורות נתן דאף זה שלומד תורה שלא לשמה ומסרס את המקרא ודורשו הרי זה בכלל תורה, והמלאכים בשמים שמחים עם תורתו. ויורמז בדבר הכתוב וידבר ה' אל משה היינו ע"ד (שבת קא:) משה שפיר קאמרת, אלו הת"ח וצדיקים שזוכים לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא לאמיתה של תורה, לאמר צו את וגו' שיאמרו גם לפשוטי עם אף שהם בבחי' צו את היינו תורה למפרע וכנ"ל, היא העולה ג"כ לנחת רוח לפני השי"ת, ובחור היושב ולומד יומם ולילה ולא פסיק פומיה מגירסא אף אם אינו יורד לעומקן

פרנס החודש – ניסן תשפ"ה

לטובת עריכת דברי התורה של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה
ה"ה ידידיו הנעלים והנכבדים, רודפי צדקה וחסד,

משפחת פישער הי"ו

לע"נ אביהם הרבני החסיד מוה"ר דוד ז"ל בן יבלחשי"א הרבני החסיד מוה"ר פנחס הי"ו

אשר זכה להיות מסופרי המלך ובמשך כמה שנים רשם עלי

גליון את דברות הקדוש של מרן רביה"ק זיע"א

נלביע י"ט ניסן תש"פ לפ"ק – תהא נשמחו צדורה בצדור החיים

בזכות עזרתו הנדיבה לעריכת תורת רבינו זי"ע, וקיום רצון צדיק כלשוננו בצוואתו הקדושה:

"ועיקר שבעיקרים לטובת נשמתו, שאם יודעים ממני איזה

חידוש בתוה"ק אמת, לפרסמה בשמי וללמדם בישראל..."

יתמשך עליו ועל ב"ב חיים ארוכים מתוך שפיע חיים ברכה והצלחה,

וימלא ה' כל משאלות לבו לטובה עד עולם, אביה"ד

של דברים לאמיתתן גם זה חשוב מאוד בעיני ה'. ויעזור השי"ת שנזכה באמת ללמוד לאמיתו של תורה, לעשות נחת רוח להבוכ"ע נחת רוח לשכינה הקדושה, וניגאל גאולת עולם בב"א.

בסעודת יום ש"ק פרשת צו תשד"מ

בתוה"ק (ו, 1) אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, וברש"י מחז"ל (יומא מה:) אש שנאמר בה תמיד הוא שמדליקין בה את הנרות שנאמר בה להעלות נר תמיד אף היא מעל המזבח החיצון תוקד. ונראה הענין בזה, דהנה מנורה מורה על תורה, וכמ"ש (ב"ב כה:) הרוצה שיחכים ידרים וכו' מנורה בדרום. והמזבח מורה על מסירת נפש, וכמבואר בספה"ק שבשעת שחיטת הקרבן זריקת דמו יחשוב שכך ראוי לעשות לו (ועיין באלשי"ך הקדוש ריש פרשת ויקרא). ולזה באה הציווי להעלות נרות המנורה מאש המזבח, ללמדנו על החיוב ללמוד תורה במסירת נפש, וכמ"ש (ברכות 30:) שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה. ואמר הכתוב אש תמיד תוקד על המזבח אש שנאמר בה תמיד, היא הדלקת המנורה המורה על תורה אור, אף היא מעל המזבח החיצון תוקד, להעלות נר תמיד יומם ולילה במסירת נפש, ואז לא תכבה שיהא קיום לתורתו. ויעזור השי"ת שנזכה באמת לקבלת התורה, לקבל עלינו עול תורה ועול מצוות, כאשר הדור קבלה בימי אחשורוש (שבת פח.), ונזכה שיהיה מרכים בשמחה, וניגאל גאולת עולם בב"א.

ליקוט על שבת הגדול

ובזה נ"ל לתת טעם לשבח להמנהג שהרב דורש בשבת הגדול ובשבת שובה, וכן היה גם מנהגו של זק"ק מצאנו שעד ערוב ימיו היה דורש בשבת הגדול ובשבת שובה בחידוד ובפלא ובאגדה, ויש להבין למה נהגו לדרוש בשתי שבתות אלו דווקא.

והנראה דהנה בפסח נידונין על התבואה (ר"ה טו.), ומבואר בספה"ק (עיין ספר עולת החדש רמזי ניסן) שמתכות פסח יוצאים השמות הקדושים של פרנסה, שבחג הפסח נשפע פרנסה לבנ"י, ובו יתכן להמשיך פרנסה וישועה ומזוני ריחי לבנ"י ממקור הרחמים והחסדים. וביוהכ"פ הוא עיקר הדין כאמרנו בר"ה יכתבון וביום צום כפור יחתמו כמה יעברון וכמה יבראון מי יחיה ומי ימות וכו', וכל מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה ועד ר"ה (ביצה טו.). ובזמנים הללו מוטל על הצדיקים להמשיך שפע של מזוני ריחי לבנ"י, ובאמת שבאוני שמעתי בילדותי מפ"ק אאמו"ר זלה"ה שאמר הלואי שהיה בכוחי להמשיך בניקל ליהודי פרנסה

כפי שבכוהי לפקוד עקרות. והיו אז הדברים מופלאים בעיני, אולם עכ"פ האמת כדבריו וגם שאר הצדיקים נתקשו בזה לפי שעל עניין זה רבו המקטרגים באשר צרכי הפרנסה הם ענייני גשמיים, וגם כי לא תמיד יחכם האדם לנצל את ממזנו לטובה ולא יהא עושר שמור לבעליו לרעתו (קהלת ה, יב), ועוד שאר טעמים בזה.

ובכל זאת הצדיקים העוסקים בתורה עם בני יומם ולילה, כבח התורה נותן להם הקב"ה את המפתח של פרנסה, ונותן להם כח להמשיך שפע ופרנסה לישראל, כמאה"כ (ויקרא כו, ג) אם בחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יכולה ועץ השדה יתן פרי, והשיג לכם דיש את בציר וגו' ואכלתם לחמכם לשובע. ועל כן אמרו בגמ' (קידושין מט:): מאי עניות עניות בתורה, שהאיש שהוא דל בתורה הוא נעשה דל גם בממון, כאמרם ז"ל (שם פב:): הרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי, דהרעותי את מעשי היינו בביטול תורה, כי רע הוא היפך בחינת טוב, אין טוב אלא תורה שגא' כי לקח טוב נתתי לכם וגו' (אבות פ"ו מ"ג), ובהעדר התורה ניטל ממנו השפע.

ולאפוקי מטעות העולם השונים באוולתם שבשעה שאין פרנסתם עולה להם בניקל הם מתהלכים בדאגה ואינם יכולים לעסוק בתורה מחמת מרדתם. אלא אדרבה כשאדם רואה שאין שעתו מצלחת ונמצא זמן מה בטל ממלאכתו, עליו להכנס לביהמ"ד לעסוק בתורה מן הבוקר ועד הערב ואף הלילה בכלל למשך שבועות אלו, ואז יהא השי"ת בעזרו ותהא פרנסתו מרווחת. ושמות ממש היא ביד האנשים הממהרים לסגור את הגמרא ולמהר למלאכתם, כי סופם שתהא עבודתם לבטלה, ואדרבה אלמלא יוסיפו לעסוק בתורה עוד שעות מספר, יהא השי"ת בעזרם שיהלומיהם לא ישתברו וימצאו חן בעיני לקוחותיהם ויקפצו עליהם וירויחו ממון הרבה, ואילו האיש הבורח מביהמ"ד הרי הוא מגרש את פרנסתו בידים, והוא בגדר המאבד מה שנותנים לו ממש.

וזהו הרמז כמה שנקראו המזונות חוק כמאה"כ (תהלים פא, ה) כי חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, ואמרו (ביצה מז:): מנלן דחוק לישנא דמזוני וכו', ומצינו שהתורה נקראת חוק כמאה"כ (ויקרא כו, ג) אם בחוקותי תלכו. לפי שחוק דמזוני תלוי בחוק התורה, שהעוסק בתורה ומקיים את חוקותיה יזכה לחוק לישנא דמזוני, ומכלל חן אתה שומע לאו.

ולפי שבדורות הקודמים היתה פרנסת בני דחוקה מאד מחמת רבוי הגזירות הרעות שהיו עליהם, על כן עיקר עסק התורה היה בחלק חושן משפט שיש בהם הרבה עמקות ופלפול, והרכבים היו בקיאים בחו"מ עם הקצוה"ח והנתיח"מ. וזכורני שבילדותי היו נפוצים במדינתנו הרבה חלקים קטנים נפרדים מחו"מ עם

הסמ"ע והש"ך בלבר, חלק אחד מהלכות הלואה, וחלק אחד ממוען ונמטען וכדו', כשם שבמדינת הגר היו נפוצים חלקים קטנים כאלו מיו"ד, הלכות טריפות לחור, והלכות בשר וחלב לחור וכדו', לפי שהיה עיקר עסקם ביו"ד. אולם במדינת פולין היה עיקר עסקם בחו"מ, ואפי' ילדים קטנים בני עשר ואחד עשר היו עוסקים בחו"מ, והיו בקיאים זה בהלכות הלואה וזה בהלכות שלוחין וכיו"ב. ותיכף כשהתחילו ללמוד עם הילדים גמרא פתחו בפרק המפקיד שהוא מסדר נזיקין, ולאחר מכן למדו עמם תחילת ב"מ, ותיכף אח"כ למדו עמם מסכתות ב"ק וב"ב ופרק חזקת הבתים, ונערים מגיל צעיר היו רגילים בסדר נזיקין, וכנראה שדבר זה היה מורגל אצלנו עוד מזמן הראשונים.

ועוד שעל ידי לימוד סדר נזיקין מבטלין את כח הארבעה אבות נזיקין (ב"ק ב.) לבל ינזקו בני"י, ולבל ישלטו במ מחבלים ושוודדים ולא חיות רעות וטורפות וכיו"ב. ובזכות לימוד מסכתות בבא קמא ובבא מציעא השי"ת שומר את בני"י מכל הניזק, ושומרה זו עדיפה מכל מיני שמירות שבעולם, כי אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר (תהלים קנז, א). והיינו לפי שבכח התורה משברים את כח הסמ"א למעלה שממנה נמשכים המזיקים למטה, ובשל עוזר ונפל עוזר (ישעיה לא, ג). ובעיקר עלינו להשפיל את כח השרים שהם שונאינו ומקטרגינו למעלה, ולא את כח הגויים למטה, ודבר זה א"א לפעול אלא בכח התורה. ועל ידי רבוי עסק התורה ממשיכים שפע לעולם, כי החוק לישנא דמווני נשפע ע"י לימוד חוקי התורה.

ועל כן כשקרב והולך חג הפסח, רב העיר שעליו מוטל לדאוג לשלכל יהודי עירו וסביבותיה, ואולי אף כל יהודי העולם יהא להם שפע ופרנסה ושנת שובע, הוא מצטער ודואג היאך יוכל להשפיע טובה לבני"י. ולכן ישית עצה בנפשו לדרוש בפלפול בשבת הגדול, והוא מורה בדרשתו הלכה לאמיתה של תורה בהלכות הפסח כמו"ש המג"א (סי' תכ"ט פק"א), ומבקש מהשי"ת שבזכות דרשתו זאת שלמד בה תורה לשמה, ולימוד את בני"י הלכות פסח והניד להם חידושי תורה יתן לבני"י שובע ופרנסה.

והן הן הדברים כשבאים הימים הקדושים ר"ה ויוהכ"פ, והרב נרעש ונפחד כאמרנו (תפילה לש"ץ קדם מוסף) הגני העני ממעש נרעש ונפחד מפחד יושב תחילות ישראל באתי לעמוד לפניו להתחנן על עמו ישראל אשר שלחוני אע"פ שאיני כדאי והגון לכך, והוא דואג היאך יגש להתפלל עבור בני"י, ויהא בגדר השעיר המשתלח ר"ל, שבו יהא תלוי גורלם של רבים מישראל, והוא יתחייב עליהם. והוא מצטער לבקש לעצמו זכות שיהא קולו נשמע למעלה. ועל כן הוא עומד ודורש בשבת שובה בפלפול עצום לברר היטב סוגיא מסוגיות הש"ס, ולתרגן על נכון רמב"ם מוקשה, וליישב היטב קושית התוס', ובזכות התורה ימשיך לבני"י שנת שובע.

ועוד בחינה אחרת יש בזה דהנה קוב"ה חדי בפלפולא דאורייתא, וכיון שהוא משמח את המקום, בכוחו להמשיך ישועה. משל למה הדבר דומה לבן שרוצה לשאול דבר מאת אביו, שבוודאי לא יבקשהו ממנו כשאביו סר וזעף, כי אז בודאי ידחהו מעליו. אלא יבוא לפניו בעידן חדוה ויאמר מתחילה לפניו דבר חידוש לשמח את לבבו ואז בודאי ימלא משאלתו. ובאופן זה באים הצדיקים ומשמחים לפניו ית' בפלפולם כנ"ל, ובשעה שיש שמחה למעלה המה מבקשים בעד בני"י שישפיע להם השי"ת שנה טובה שנת שובע וחיי ומוזוני וכל טוב, וזה טעם נכון. (מתוך ד"ת בשיעור חומש רש"י פרשת שופטים שנת תשל"ו לפ"ק)

איתא במדרש פליאה (מובא בבני"ש מאמרי שבה"ג), האדם שעשה עבירה וחזר בו ועשה תשובה הקב"ה מוחל לו על עוונותיו ולכך נקרא שבת הגדול, ולכאורה תמוה מ"ש הקב"ה מוחל לו כל עוונותיו, הרי הוא עשה תשובה רק על עבירה אחת ואיך נמחלין על כל עוונותיו. ובטור (או"ח סי' ת"ל) כתב הטעם למה נקרא שבה"ג, לפי שנעשה בו נס גדול, שלקח כ"א במצרים שה לפסחו בי' בניסן וקשרו לכרעי המטה, ושאלום המצרים למה זה לכם והשיבו לשוחטו לשם פסח במצות ה' עלינו, והיו שיניחם קהות על ששוחטין את אלוהיהם, ולא היו רשאים לומר להם דבר, וע"ש אותו הנס קורין אותו שבה"ג. וקשה, דהרי לפני כן ייראו מאד מהמצריים, כמ"ש (שמות ה) הן גזבה את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלוגו, ולמה הוצרכו עתה לומר למצריים שישחטו את אלילם, והרי אסור להתגרות ברשעים והרי הם ממש כמאבדים עצמם לדעת, ולמה הוצרכו כאן לומר להם זאת בפירוש כדי שיהרגום המצריים ולהתגרות בהם.

אך איתא מהאר"י הק' דפסח הוא בחי' פה סח דקאי על הדיבור, דכשנצטוו ישראל על לקיחת הפסח קיבלו ע"ע ללמוד וללמד, וכמ"ש חז"ל (מגילה ד.) משה תיקן להם לישראל שיהיו שואלין ודורשין בעניניו של יום הלכות פסח בפסח, ול' יום קודם הפסח וכו' וכל ישראל למקטנם ועד גדולם עסקו יומם ולילה בהל' הפסח, וכולם דברו רק מדיני התורה והי' הפה סח בתוה"ק, ונתקשרו באור התורה ואז מותר הי' להם להתגרות ברשעים ולהקניטם ולא חששו, ועד אותו זמן פחדו מהרשעים ורק משה ואהרן הרהיבו עוז בנפשם להתייצב לפני פרעה, ואפי' זקני ישראל פחדו מהרשעים המצריים, אבל עתה כיון שזכו לדבק א"ע בהתוה"ק אז ראו ששומרי תורה יתגרו בהם ולא נתייראו כלל מהמצרים, ומותר הי' להם להתגרות בהרשעים.

ולפיכך אדם שעשה עבירה וחזר בו ועשה תשובה, התשובה שעשה היינו שלמד התוה"ק כמ"ש קחו עמכם דברים ושובו, ואין דברים אלא ד"ת,

ומכיון שעסק בתורה אז מוחלין לו על כל עוונותיו, כמו שהביא זקה"ק בבני יששכר (מאמרי תשרי מאמר ד') בשם החיד"א (כסא דוד דרוש ט') שהלומד תורה לשמה אינו צריך לד' חילוקי כפרה, שהיה ר' ישמעאל דורש כן (יזמא פו.), ועיין שם בהג"ה דכיון שפסק בן הרב הגדול הנ"ל בודאי היו לו ראיות וקיי"ל כוותי' בבית דין של מעלה, עכ"ל. דע"י שמדבק נפשו בהתוה"ק והיא שעשועיו יומם ולילה נמחלין לו כל חטאיו ופשעיו, ואין צריך לפחד אם חטא בהרהור עבירה דגם זה נמחל לו ויוכל אפי' להתגרות ברשעים, ולכך נקרא שבה"ג, דגם במצרים הותר להם להתגרות ברשעים משום שעסקו בתורה ונמחלו כל עוונותיהם.

(מתוך ד"ת בעידן רעוא דרעיון פרשת ויצא שנת תשל"ג לפ"ק)

נ"ל במעם הא דנהגו ישראל במשך שנות דור ודור (עי' שו"ע סי' תנ"ג ס"ו, ובכה"ח סי' תנ"ה ס"ק מ"ו ועי' קב הישר), שקודם בדיקת חמץ הלכו לשאוב מים שלנו, וכן נהגו צדיקי עליון שהלכו לשאוב בעצמן מים שלנו על אף הטורח הרבה שהיה כרוך בה. וכן זקה"ק מצאנו זי"ע אף בשנתו האחרונה, כשכבר היה חולה מסוכן ושכב על ערש דוי והרופאים כבר נתייאשו מחייו, ירד ממטתו והטריח עצמו במסירות נפש ממוש לשאוב מים שלנו (עי' לקוטי מהרי"ח ח"ג ה.). והדבר צריך ביאור על מה זה ועל מה זה. הלא שאיבת מים שלנו אינו כי אם הכנה, להכנה [אפיית המצות], להמצוה [אכילת מצה], האם גם לזאת צריכין מסירות נפש כדרך אשר זקה"ק זי"ע אכן מסר נפשו.

במעמא דמילתא נראה, דהנה אמרו חז"ל (פסחים ה.) שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום, ולהבין בעי למה דוקא לפני הפסח תקנו כן יתר משאר חגים ומועדים. אלא דהנה ידוע כי חמץ מורה על עבודה זרה, ומצה מורה על מצוה. על כן רמזו בזאת, טרם תדע איך עליך לטהר עצמך מן החמץ ולבער יצה"ר מלבך, עליך לשאול ולדרוש לידע דיני התורה על בוריה, כי בלעדיה הרי לא עם הארץ חסיד. ע"כ שואלין ודורשין לפני הפסח ועוסקין בעסק התורה, שהרי עוד קודם שתראה לבער החמץ והעבודה זרה, צריך אתה מקודם ללמוד.

זה הדבר אשר כווננו רבותינו הק' עת אשר מסרו את נפשם בעסק שאיבת המים, טרם בואם לבדוק חמץ. אם תרצה לבער את החמץ, צריך אתה קודם לקיים הוי כל צמא לכו למים, ואין מים אלא תורה. ובצאנו היו שואבים מים שלנו בנהר העוברת שמה, נהר זה היה במקום נמוך והיו צריכים לירד אל העומק לשאוב מים. הרמז בזה הוא שאם ירצה ללמוד תורה כדבעי, צריך להכניע את עצמו. ואם ילמוד תורה מפני שהוא צמא לדבר ה', ואם ילמוד תורה בהכנעה, עי"ז יבטל התאוות וישכרם. ואם הבני קל חי יקבלו עליהם העול תורה תיכף יזכו להגאולה שלימה.

עוד ירמוז בהא דאין לשין כי אם במים שלנו, כי לא יחשוב האדם שביום אכן יעסוק בתורה, אבל בלילה יעסוק בשלו בצרכיו ובהנאותיו, ואינו כן כי אם ילמוד תורה יומם ולילה, ולא יבטל מדברי תורה אף לילה אחת.

לזה אמרו חז"ל כי הגאולה העתידה תהיה בחג הפסח. פסח הלא רמוז בה "פה סח", שלא יפסיק גירסא מפיו ויעסוק בתורה יומם ולילה, וכל דבורו יהיה רק בתורה, מבלי שיפסיק ויפנה באמצע לימוד לדברים אחרים, וזהו העיקר בחג הפסח.

(מתוך ד"ת בעידן רעוא דרעון פרשת פקודי תשל"ד)

נהגו לחלק מעות חטים לעניים בפסח, לעורר זכות מידת הצדקה בחודש ניסן המועות לגאולה. ויבואר בזה מה שמצינו בשו"ע (או"ח סימן תכט סעיף א) שואלין בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום, והרמ"א מוסיף על זה ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח. ויש לבאר השייכות, כי הנה הדין הוא ששואלין ודורשין בהלכות הפסח, אבל מה יעשו בדור שאין מי שידרוש, כי אין דורש ואין שואל ואין מבקש, ומי יכול לומר דרשה כראוי, ויש שאומרים דרשה בלשונות העמים. לזה בא הרמ"א ואומר שיש עצה אחרת, ונהגו לחלק מעות חטים לעניים לצורך הפסח, וזכות זה לא יתבטל מעולם מישראל אף פעם, ואף שהשואלין ודורשין עוד יכול להיפסק, אבל זכות הצדקה שעושין אלו עם אלו ישאר לעולם. ובזכות זה שמחלקים צדקה לעניים יעזור ה' שאף שלא יהיו שואלים ולא דורשים שבניסן עתידים להגאל, וכל מי אשר בשם ישראל יכונה אפילו למחצה לשליש ולרביע ואפילו פחות מכן, אם הוא רק נותן צדקה יהיה גם הוא מהכתובים בספר לחיים.

(מתוך ד"ת בשיעור חורש"י פרשת תוריע תשל"ח)

ליקוטים על הגדה של פסח

ובאן הבן שואל. כאשר הכה ה' כל בכור בארץ מצרים הכניע ושבר בחינת קליפת חמור, וזכור לכך באה מצות (שמות יג, ג) וכל פטר חמור תפדה בשה ואם לא תפדה וערפתו. ואולם קליפת כלב, בחינת עשו הרשע, נשארה בתוקפה (ועיין דרשות חתם סופר ח"ב עמ' רסא). אילו וכינו ויציאת מצרים היתה גאולה עולמית, היה נשבר גם בחינת כלב, אבל מאחר שהיו הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה וכו' (וזהר ח"ב קעב), וגרם החטא שנשתקעו כמ"ט שערי טומאה, לא היה להם הכח לשבר ולהכניע לגמרי בחינת כלב, וזה נשאר עד אשר יעלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה.

אפס שבכל זאת גם בחינת כלב נחלשה, דכך היא המדה כשמכים ומכניעים הטומאה מצד אחד או כל כולה נחלשת. זה שאמר השי"ת ומת כל בכור בארץ מצרים מבכור פרעה וגו', בשבירת קליפת חמור, ואילו קליפת כלב לא נשברה, מכל מקום ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו לפי שגם בחינת כלב נחלשה. למאיש ועד בהמה, בין לזה שהוא במדרגת איש, ובין זה שדומה לבהמה (ראה חולין ה:) כהדא (ירמיה לא, כו; סוטה כב.) זרע אדם זרע בהמה, ואין חיה רעה שולטת באדם אלא אם כן נדמה לו כבהמה (פנהדרן לח:), מכל מקום עזר ה' להחליש אף קליפת עשו, ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו, ובני ישראל יוצאים ביד רמה ללא פחד מכוחות הטומאה.

אכן זו היתה סיבה למה שהתלוננו ואמרו להם להשאיר במצרים, אחרי שטומאתם נשברה כבר, כמאמר (יב, יב) והכיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים, ואילו כצאתם המדברה פן יפגעו בהם זרע עשו שכוּחם בתוקפם, כאשר כן היה כשיצאו ובאו בקצה גבול ארץ אדום (במדבר כ, יח) ויאמר אליו אדום לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך, וברש"י שבא עליהם בירושלם עשו אביו.

ובד"י לחזק ולאמץ את לבכם הראה להם השי"ת שגם טומאת עשו נחלשה, ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו, ואל תיראו מהם כי ה' אתכם.

זה הענין בלילי פסחים (פסחים קטו.) כאן הבן שואל. דכמו שיש בחינת כלב בטומאה יש בחינת כן בקדושה (עץ חיים לח ח), חושבנא דדין כחושבנא דדין, כי גם את זה לעומת זה עשה האלקים (קהלת ז, ד). ועל פי פנימיות התורה הקדושה ב"ן זה בחינת מלכות, וכן פה מלכות (הקדמת תיקוני זוהר יז ב) בסוד הכתוב (קהלת ח, ד) דבר מלך שלטון. כידוע (זוהר ח"ב כה ב) דדבור הוה בגלותא, ובצאת ישראל ממצרים נגאל הדיבור ונתעלה בקדושה, שזה בחינת מלכות. על כן בליל זה אשר בכלבים עזי נפש נתקיים ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו למאיש ועד בהמה, שגם כן בגימטריא כן בזה לעומת זה, כאן הבן שואל בבחינת דיבור.

(מתוך ד"ת בשיעור חורש"י פרשת בא תשל"ב)

חכם מה הוא אומר מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלקינו אתכם וכו'. התמיה מפורסמת דבמה עדיף לשון שאלתו מן שאלת הרשע, שבו נאמר להקחות את שיניו לפי שהוציא את עצמו מן הכלל באומרו מה העבודה הזאת לכם, והלא אף החכם אומר מה העדות וכו' אתכם.

אלא דידוע מספרים הקדושים (תיקוני זוהר קיב ב) חכמה אותיות כח מה, והיינו ענוה וביטול בבחינת (שמות טו, ז) ונחנו מה, וזה חכם מה הוא אומר. לכן ברוב שפלותו חושב שאין הוא ראוי להיות מכלל המצווים ועושים לעשות את הפסח.

והוא על פי מה שראיתי (שו"ת תפארת צבי כו יג) מעם למנהג חסידים למבול כל יום במקוה טהרה, שעניינו להטהר מטומאת הנפש כמבילת גרים ובעלי תשובה, וכעין דקיימא לן (יור"ד רסח יב) במומר ששב דצריך טבילה. בקומו בבוקר מתחיל לפשפש במעשיו, איך שיש בו גסות הרוח שכאילו עובד עבודה זרה (פוטח ד:), וכמה פעמים שנכשל בעון ביטול תורה וכיון שאדם פורש מן התורה הולך ומדבק בעבודה זרה (רש"י דברים יא, טז), ומקבל עליו מכאן והלאה חושבנא. ומתוך כך רואה את עצמו כמומר שחזר בתשובה, ויורד למבול.

כמו כן מתבונן החכם בענותותו שדינו כבן נכר שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים (זכחים כב:), מכיון שכל כך זמן ביטל מהתורה, ואינו רשאי לאכול את הפסח. וכעין מה שדן זק"ק בדרך פקודיך (הקדמה ו אות ז-ט) אחרי שכתב כי זעירין אינון הכשרים לעדות גם מדבריהם, אם כן היודע בעצמו שיש בידו עונות הפוסלים אותו וכעת מזמנים אותו להעיד באם לא יגיד ונשא עונו וכו', הנה העני הזה מה יעשה, אם לא יעיד הנה קם ליה באם לא יגיד וכו', ובאם יעיד הנה יוציאו ממון בעדותו שלא כתורה וכו', וגראה דהירא את דבר ה' בודאי מחוייב לחשוך את עצמו מלהעיד בענין כזה בכל מה דאפשר וכו' עיי"ש. אף הוא שיודע בעצמו שחטא אינו יודע מה יעשה, איך יאכל את הפסח.

לזה כוונתו באומרו מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלקינו אתכם, אתם שלמדתם יומם ולילה ללא רגע של בטלה הנכם מותרים לעשות הפסח, לא כן אני שבטלתי מזמני לריק, ודאי שאני מאמין בה' ותורתו, אלא שאני רחוק מאוד מלומר שאני עובד אותו ושומר מצותיו כדבעי למהוי.

ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. ויבואר בעניינו, דהנה מדרך הצדיקים שלפני עשיית כל מצוה לבם בוער ברשפי אש שלהבתי-ה ברוב השתוקקות, במשך כל החורף עושים הכנה לחג הפסח ומצוותיה, כמו שבצאנו היו מזמרים אחד מי יודע כבר בראש השנה. ואולם לאחר קיום המצוה רוחם נשברה בהתבוננות על אופן עשייתה, הלא אכלתי את הפסח לשם תאוה כזולל וסובא, מי יודע אם יצאתי ידי חובה באכילת פסח מצה ומרור.

מתוך כך חוזר לעשות את המצוה, ואוכל עוד כזית מצה, בתקוה שעתה חפץ ה' בידו יצלה. אבל לאחר אכילת אפיקומן שוב אין בידו לאכול, ולכו עליו דוי

בחושבו מי יתן והייתי יכול שוב לקיים את המצוה, ולאכול עוד פעם כזית מצה. ואז מעלה עליו הכתוב כאילו כל הלילה היה יושב ומקיים המצוה. לא כן הרשעים שברמות רוחם חושבים שיצאו ידי חובה בהכשר ויתרון.

נמצא שממצוה זו דאין מפטירין אחר הפסח יש ללמוד גודל החשיבות של לב נשבר ונדרה, שמחשבתו עולה לרצון כאילו קיים ועשה את המצוה הרבה פעמים.

דבר זה אומרים לבן החכם לחזק את רוחו, הגם שלפי דעתך אינך ראוי לקיים התורה והמצוות, הרי עצם הדבר שיש לך לב נשבר זה חשוב מאוד בשמים, אשר לב נשבר ונדרה אלקים לא תבזה. אם כי נדמה לך שאתה רחוק מה' הרי מתוך מחשבה זו ה' נראה לך, דאשכון את דכא ושפל רוח כתיב (ישעיה נז, טו; סוטה ה.).

*

על פי האמור מובן דיצר הרע שדומה לשאור, שמתנשא ועולה (עיין דרך פיקודיך לא תעשה יא; חלק המחשבה אות ב'), הוא היצר של גאווה להגביה לב האדם, לרמות בעצמו שהוא יותר טוב ממה שהוא באמת. וכן כמין חטה הוא דומה (ברכות סא) דהיינו שאור וכנ"ל.

מאידך יש יצר הרע מתוק לאדם כדבש, זה יצר של תאוות רעות. וזה גם כן יצר הרע דומה לזבוב (ברכות שם), כמו הזבוב נמצא בכל מקום שיש לכלוך וצואה, כך הוא נמצא בכל מקום שיש תאוות מאוסות, באומרו שאין זה לפי כוחו ויכלתו להתגבר על תאות לבו.

דוקא אז הוא כן אחוז במדת הענוה. כמאמר צדיקים על פסוק (תהלים י, ג) כי הלל רשע על תאות נפשו, דלצורך תאוות נפשו נעשה ענוותן כהלל, ואינו מתבייש במעשים מגונים ושפלים (עיין רב ייבי חידושי תהלים שם, ובייטב לב ריש פרשת נח ופרשת במדבר [שאו את ראש אופן ד] בשם הרבי ר' וזשא ז"ע). בעוד שבחז"ל מתלבש באיצימלא דרבנן לומר צדיק אני, הרי שבתוך ביתו מתנהג כאחד הריקים, באומרו שהנהגות אלו ואלו לא נאמרו אלא לחסידים ואנשי מעשה, ולא לפשוטי עם כמוני. [נמצא דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, דתרווייהו בחדא מחתא ניהו, מצד אחד גובר בו יצר הרע אשר כמין חטה הוא דומה ביוהרא והרמת ראש, ומצד שני יש בו יצר הרע שדומה לזבוב ובשעה שרוח התאוה עוברת עליו הוא כופף ראשו].

*

בעוה"ר מה נאמר ומה נדבר, מתקרב ובא חג הפסח ואנה אני בא. באמת קודם חג הפסח צריך לעשות תשובה בבכי תמרורים יותר מראש השנה ויום כפור, כיון שהוא זכר למקדש, ויש לו לאדם להתבונן בשפלותו שאינו ראוי לבא אל הקודש ולעשות את הפסח.

ולבן אנו קוראים אותו חג הפסח, ולא חג המצות ככתוב בתורה, כדי לעורר לבבנו על ענין קרבן הפסח אשר (שמות יב, מג) זאת חוקת הפסח כל בן נכר לא יאכל בו. איך נוכל לומר חסל סדור פסח כהלכתו, האם אכן אצלי זה ככל חוקת הפסח.

ועל זה שואלין ודורשין בהלכות הפסח דייקא, שלבבו לו יבין ושב לקראת אכילת אפיקומן שהוא זכר לפסח. וצריך לשמור מחשבותיו שלא יעבור עליו שום מחשבה זרה, כי במחשבה פסולה אחת [של פניות וגאווה] יכול להיות כעובד עבודה זרה. על זה היא עיקר ההכנה, לא בטהרה ונקיון של פינות הבית, ובקניית מלבושים חדשים, אלא בטהרת הנפש בתשובה שלימה בקבלת עול תורה. כולי האי ואולי יעזרהו השי"ת אשר לב נשבר ונרכה לא יבוז, שיהא מותר לאכול מצה מרור ואפיקומן.

מכאן תצא תורה לכל מי שחם על נפשו שלא לבטל זמנו בהבל הבלים, בימים קדושים ומאירים הללו ילמוד תורה יומם ולילה, כדי שלא יהא בגדר מי שסר מן התורה שכאילו הולך ועובד עבודה זרה.

(מתוך ד"ת בעידן רעוא דרעיון ויקרא תשל"ד)

בשאלת הרשע בהגדה מה העבודה וכו' ואף אתה הקהה את שיניו וכו', יל"ב הסדר שסידרם בעל ההגדה, דה"ל לו לסדר שאלת התם אחר שאלת החכם, משום שהוא היפך החכם ואח"כ ה"ל צריך להציב שאלת הרשע, וגם קשה תירוצו להרשע מ"ש בעבור זה עשה וכו', דבתורה נכתב תירוץ אחר על שאלת הרשע דכתיב (שמות יב) ואמרתם זבח פסח הוא לה' וגו'. וכן מ"ש ואף אתה הקהה את שיניו, ולכאורה מהיכי תיתי לבעל ההגדה לומר זאת. ועוד צ"ע תירוצו להשאינו יודע לשאול, שאמר ואמור לו בעבור זה עשה ה' לי וכו' הא זהו התירוץ להרשע, כמו שדקדקו המפרשים. כמו"כ אומרו ברוך המקום ב"ה וכו', צריך ביאור לשמחה מה זו עושה שנתן לנו ד' בנים, והרי טוב לנו אילו נתן לנו רק בן חכם ולמה ועל מה שמח על שזכה לבן רשע ר"ל.

וּנ"ל דהנה מדרת בינה מיניה דינין מתערין (זוה"ק פרשת תרומה ח"ב קעה) בחי' יין המשומר בענביו (פרדס, שער כג, ערך יין; פרע"ח שער השבת פרק ו'), אבל זה העוסק בתורה"ק מתקשר בספירות הק' במדת חכמה, והחכמה תחיה בעליה והיא ממתקת את הדינים שמבחינת בינה, ועל ידי זה נתגלה בחינת החסד לעורר חסדים בעולם.

וזקה"ק בבני יששכר (מאמרי תשרי מאמר ד', דרוש יד אות מ) בשם החיד"א (כסא דוד דרוש ט) שהלומד תורה לשמה אינו צריך לארבעה חילוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש (יומא פו, א) ועיי"ש מה שכתב זקה"ק בהג"ה, דכיון דפסק בן הרב הגדול הנ"ל, בוודאי היו לו ראיות, וקיי"ל כוותיה בבית דין עכלה"ק. ולדרכינו י"ל דכשעושה סתם תשובה הוא עדיין צריך לד' חילוקי כפרה, לפי שתשובה הוא בעולם הבניה, וזהו בחינת דינים כנ"ל, אבל כשעוסק בתורה בחי' חכמה שהיא למעלה מבחי' בינה (זוה"ק פרשת פנחס, ח"ג רמג א) אזי נמתקין הדינים ואינו זקוק עוד לחילוקי כפרה.

ובהאמור יתורין הסתירה בזוה"ק דכפרשת ויחי (ח"א ריט, ב) איתא דעל חטא הירוע אין מועיל כלל תשובה, ובפרשת ויקהל (ח"ב ריד, ב) כתבו, והני מילי כד לא עבד תיובתא שלימתא, תיובתא דאיהי אתחזייתא לחפייא על כל עובדיו. ועוד איתא בזוה"ק (פרשת נח, ח"א סב, א) כל חטאוי דבר נש כללו חבלותא תליין בתשובה, וחטאה דאושיד זרעא על ארעא וכו' בר בתשובה סגי, ובראשית חכמה (שער הקדושה פרק יז) הביא גירסא בר בחילא דתיובתא תקיפא, ומשמע דבתשובה חזקה מועיל גם על זה החטא.

וּנ"ל דכוונת תיובתא תקיפא היינו תשובה על ידי לימוד התורה המועיל לכל הד' חילוקי כפרה כנ"ל, ומכפרת אפילו על חיוב מיתת בית דין ועל עון חילול ה'. דהנה עיקר חטא הירוע בא על ידי הרהורי עבירה שפוגם במח וע"ד אין קישוי אלא לדעת (יבמות נג, ב), ועל ידי זה נופלים ניצוצות הק' מהמח לידי הקליפות, וכיון שכתב הרמב"ם (הל' איסורי ביאה כב, כא) דאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה, לכן התיקון לחטא הזה הוא על ידי התורה בלבד.

ויפורש הכתוב (משלי כה, ד) עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו במ, וע"ד דשנינו (ברכות ז, ב) דצדיק גמור מותר לו להתגרות ברשעים, דצדיק גמור אינו בולע אבל צדיק ממנו בולע, ר"ל צדיק שאינו גמור, אסור לו להתגרות ברשע שהשעה משחקת לו עיי"ש. ולכן האדם שאינו מקושר ודבוק בתורה הק' שהיא בחינת חכמה אסור לו להתגרות ברשעים, דאולי היה לו פעם איזה הרהור עבירה ח"ו ופגם באות ברי"ק אפילו במחשבה, וכיון שאינו צדיק גמור ואינו עוסק

בתורה לא נתכפר לו החטא וכנ"ל דרך התורה מכפרת על זה החטא, וממילא יוכל הרשע לכולעו ח"ו, ולכן עוזבי תורה ואפילו הוא צדיק, בהכרח יהללו רשע, אבל כשזוכה להיות דבוק בתורה אזי שומרי תורה יתגרו בה, דכשהוא שומר על התורה יומם ולילה שלא ישכח אותה ויאבדה, אין הוא צריך לפחד מהרשע ויוכל להתגרות בו, דאף אם היה לו איזה חטא, נתכפר לו על ידי התורה.

ולפי זה יבואר, דהנה רשע זה כבר למד מאביו מ"ש ואמרתם זבח פסח הוא לה' וכו' ואת בתינו הצייל, אבל הקשה מה העבודה וכו' שהוקשה לו האיד הותר לבני לעשות כדבר הזה ולהתגרות ברשעים בעוה"ז, דהרשע הוא ע"ה ואינו מאמין בחכמת התורה ובקדושתה, ולכן מקשה מה העבודה הזאת לכם, רצ"ל האיד אתם מתגרים במצרים, והרי זה עתה אמרתם הן נזבח את תועבת מצרים וכו' ומי התיר להתגרות בהם עתה, והרי יש סכנת נפשות בשחיטת הפסח.

לבן סומכין את הרשע אל החכם כדי לתרץ קושייתו ואומרים לו שאין לו שום ידיעה מהו חכמת התורה, ושומרי תורה יתגרו בהם, ואם ילמד כמו החכם, יוכל גם הוא להתגרות ברשעים, ומקריבים בהגדה את הרשע אל החכם, משום דכיון שישנם חכמים, לכן הוא נקרא רשע, פי' דלכאורה שואל הרשע שאלה אמיתית, איך הותר להתגרות ברשעים, ולמה קורין לו רשע, אבל כשתראה את החכם, ותבין את כח התורה אשר שומרי תורה יתגרו בהם, אז תראה שרשע הוא השואל, דאילו למד גם הוא, לא הי' מקשה כך, ולכן הקהה את שיניו, דכיון שלא למד כלום, אינו צריך לפה ולשיניים.

משו"ה מתרצים כן להרשע מה שתירצו להשאינו יודע לשאול, משום שגם הרשע הוא ע"ה ובור כהשאינו יודע לשאול, ואינו יודע עד היכן מגעת כח התורה, וז"ש ברוך המקום ב"ה ברוך שנתן תורה לעמו ישראל כנגד ד' בנים וכו' היינו כיון שנתן הש"ת תורה לעמו ישראל, לכן השואל הב' הוא רשע, דבלאו התורה הוי קושייתו קושיא, אבל מכיון שנתן תורה לעמו ישראל ועל ידי כח התורה מותר להתגרות ברשעים, ורשע זה לא ידע כלל דבר זה, לכן כנגד ד' בנים דברה תורה אחד חכם ואחד רשע וכו' והבן.

ונ"ל באופן אחר, דהנה רשע זה חילל ה' כיון שכפר בעיקר, ואין חילול ה' מתכפר אלא במיתה וכו' כמ"ש ר' ישמעאל בד' חילוקי כפרה (יומא פו.), ובגמ' (קידושין ל.) בפלוגתא דרבי יהודה ורבי מאיר אם נקראים ישראל בנים כשחטאו עי"ש, נקמינן כרבי מאיר דבין כך ובין כך קרייין בנים. וז"ש ברוך המקום ברוך הוא ברוך שנתן תורה לעמו ישראל. דמכיון שנתן תורה לעמו ישראל, אז כנגד ד' בנים דברה

תורה, וכולם קרויים בנים למקום, דכיון שנתן לנו את תורתו, יוכל להתכפר ע"י התורה אפי' על עון חילול ה' ויחשב כבן אפי' הרשע, ואפי' אי פורש ממינות מיית כמארו"ל (ע"ז יז). אבל אם חוזר בתשובה ע"י התורה, הרי הוא מתקשר באילנא דחייא שהוא חייך ואורך ימים, ולכן תעורר את הרשע הזה שישוב בתשובה על ידי התורה כמו שנתבאר לעיל ובה יוכל לתקן כל מה שעיוות, ואפי' אם כפר בעיקר ר"ל וכל הפורש ממינות וכו', ורק יתעמק בכל כחו ויקשר את נפשו בהתורה"ק וירחמהו השי"ת וישיבהו אליו למען שמו הגדול ית'.

(מתוך ד"ת בעידן רעוא דרעיון פרשת ויצא שנת תשל"ג לפ"ק)

חלל היה בורך מצה ומרור ואוכל ביחד. נל"ב דמצה מורה על מצוות, כמו שאמרו (רש"י שמות יב, יז) אל תהי קורא את המצות אלא את המצוות. ומרור מורה על החטאים, על דרך הכתוב (ירמיה ב, יט) ודעי וראי כי רע וזמר עזבך את ה' אלקיך. והרמז בזה דהסימן למצוה כתיקונה אם היא מלבשתו עונה להרגיש בריחוקו מהשי"ת, והוא מתבייש במעשיו, איך שאינו יודע טעם המצוות, ואין שום ערך במצוותיו.

ממעם זה מצות אכילת מרור אחר אכילת מצה. וכבר עוררו בזה (צל"ח פסחים קמז), (ועוד) דכיון שמרור הוא לזכר וימררו את חייהם, ומצה זכר ליציאתם בחפז, היה מהראוי להקדים אכילת מרור למצה כמו שהשעבוד היה קודם לגאולה. ולהנ"ל הרמז בזה דאחר אכילת מצה בא לידי לב יודע מרת נפשו כי רע ומר עזבו את ה', ומתבייש באופן עשייתו את המצוה.

כי זה מסגולת מצות אכילת מצה, לחם עני, אין עני אלא בדעה (גדרים מא), דגם זה שבכל השנה כולה אחר המצוה בא לידי התפארות, ועל אף שלא קרא ולא שנה לא פגע ולא נגע בריח של תורה רואה עצמו כתלמיד חכם ולמדן, ועמי הארץ כל זמן שמזקינין טפשות נתוספת בהן (שבת קנב). להיות מתגאה והולך, על דרך (ב"מ פה:): אסתירא בלגנא קיש קיש קריא (וראה רש"י משלי יד, לג), מכל מקום על ידי מצות מצה זוכה להכיר בערכו, איך שהוא עני בדעת ואינו יודע כיצד לקיים המצוה.

(מתוך ד"ת בעידן רעוא דרעיון פרשת ויקרא תשל"ג)

חלל היה בורך מצה ומרור ואוכל ביחד לקיים מה שנאמר (במדבר מ, יא) על מצות ומרורים יאכלוהו. וקה"ק מדינוב זי"ע מביא בכמה מקומות בשם הרה"ק ר' מנחם מענדל מרימנוב זי"ע ששאל מהיכן נצמח דבר זה שילד שנולד

לאדם מישראל בקדושה ובטהרת המשפחה, ושולחים אותו לתלמוד תורה כשר, והיה צריך להיות שכל שיגדל הילד יותר יתעלה יותר ויתנהג טוב יותר. ומדוע בעינינו ראינו שהדבר הוא להיפך שבקטנותו הרי הוא מתנהג בתמימות והולך בדרך טובים, ואילו הרבה נערים יש שבגדלותם המה סוררים ומורים (והרה"ק מרימנוב בשעתו לפני קרוב למאתיים שנה כבר שאל שאלה זו). והשיב על זה הרה"ק מרימנוב שהוא מפני שאביהם הרוויח את ממונו שלא בכשרות, על ידי גניבה וגזילה ועל ידי אונאה במסחר בכל מיני אופנים ודרכים של גזילות, ומממון זה שהרוויח שלא ביושר קנה אוכל ומאוכל זה נתן לאכול לילדיו, וכיון שממון זה הוא ממון טמא הרי כמו כן כל מה שקונים בכסף זה הרי הוא טמא מטומא, (ואף שדנו בגמ' (קידושין נח.) אם שביעית תופסת את דמיה, אך נראה מזה שבגזל ודאי אמרינן שתופס את דמיו) וכיון שאדם זה נתן לבניו לאכול מממון זה סופם שיצאו לתרבות רעה רח"ל, עכתד"ק (עיין אגרא דפרקא אות קכ"ו).

לא זו בלבד אלא אפילו כשאדם קונה במעות של גזל דברי מצוה, נכנסת הטומאה בהם, ויוכל להיות שיהיה לאדם מצות של מצוה והינם טמאים ומטומאים. ויבאר בזה מה שמצינו שהלל היה כורך מצה ומרור ביחד לקיים מה שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו, וכבר פירשנו בזה הרבה פעמים מה היה הענין בזה. ולדרכינו יבאר דהנה מצינו שהלל מחייב עניים, והיה עני מרוד ולא היה לו לשלם לשומר הפתח להיכנס לבית המדרש (יזמא לה:). והיינו מפני שנשמר מאד מכל סרך ואבק של גזל וגניבה, והיה נמנע מלקחת כל פרוטה שאולי אינו מגיע לו בדיון ואולי אין זה מעות כשירות, והיה בורח מצ"ט שערי היתר שלא יבוא לספק של איסור, ולא הרוויח כי אם מעות מועטים והיה עני ואביון.

ועל זה בא הלל ורימו, דהנה במצות כתיב (שמות יב, יז) ושמרתם את המצות ודרז"ל (ילקוט שמות רמז ר"א) אמר ר' יאשיה אל תיקרי ושמרתם את המצות אלא ושמרתם את המצוות, והיינו שהמצות מורים על המצוות. ואילו המרור הוא ע"ש וימררו את חייהם (שמות א, יד), וכבר כתב זקח"ק בייטב לב שהכוונה הוא שהמצרים החטיאו את ישראל, וכמאה"כ (יהמיה ב, יט) כי רע ומר עזבך את ה' אלווקד, ונמצא שמרור מורה על עבירות. ובא הלל ורימו שלא רק בעבירות אפשר לחטוא לפני הבור"ע, ואל תדמה בנפשך לומר שבאכילת מצות מצוה מובטח לך שאין בזה נדנוד של חטא, לא כן אלא אף אלו המצות השמורות ששילמת עליהם דמים מרובים וטרחת עליהם בכמה יגיעות, אבל אם המעות ששילמת עליהם היו מעות גנובים, אזי המצה והמרור כרוכים ביחד, וסופה של אכילת מצה זו בלילי פסחים לטמא אותך כאכילת מאכלות אסורות.

(מתוך ד"ת בשיעור חורש"י פרשת משפטים שנת תשמ"ד לפ"ק)

לעילוי נשמת הרבני החסיד מוה"ר שמואל עמרם בהר"ר משה דוד ז"ל ווייסמאנדעל
נלב"ע י"ד ניסן תשס"ז לפ"ק – ת. נ. צ. ב. ה.
הונצח ע"י חתנו הרה"ח מוה"ר דוב קרעש הי"ו
העומד לימינינו בעבודת הקודש בכל עת ועונה

לעילוי נשמת האשה החשובה מרת אסתר ב"ר יצחק ע"ה ליפשיץ
נלב"ע ליל א' דפסח תשפ"ב לפ"ק
הונצח ע"י משפחתה הי"ו

לעילוי נשמת הרבני החסיד מוה"ר ישראל ב"ר שמשון ז"ל
נלב"ע ט"ב ניסן תשנ"ו לפ"ק – ת. נ. צ. ב. ה.
ולע"נ הרבני החסיד מוה"ר ישראל ב"ר יצחק ז"ל שטערנבערג (העסקל)
נלב"ע י' ניסן תרל"ו לפ"ק – ת. נ. צ. ב. ה.
הונצח ע"י בנסאנכדם הרה"ח מוה"ר חיים משה – מוה"ר מנחם מענדל העסקל הי"ו

לעילוי נשמת האשה החשובה מרת מליא ב"ר מנחם מענדל ע"ה קראסני
נלב"ע ח"י ניסן תשע"ז לפ"ק – ת. נ. צ. ב. ה.
הונצח ע"י משפחתה הי"ו

לעילוי נשמת הרבני החסיד מוה"ר יחיאל בהר"ר רפאל הלוי ז"ל
נפטר י"ט ניסן, ד' דחזה"מ פסח תש"ן לפ"ק – ת. נ. צ. ב. ה.
הונצח ע"י בנו הרבני החסיד הרב עזריאל יהודה הלוי טאובר שליט"א – אלעד
נאמן בית רבוה"ק

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר שאול בנימין טויבער הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבת חנה נ"י
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר אשר זעליג [בר"צ] ווייס הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבן ישראל נ"י
למז"ט ובשטומ"צ

מכון להוצאת דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

שעי"י איגוד חסידי צאנז

718.431.1055